

کنکاش پیرامون تأثیر عوامل حاکمیتی بر تأخیر گزارش حسابداری شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۵/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۶/۲۸

■ میثم جعفری پور^۱

■ معصومه جوکار^۲

■ مجید گرگی زاده^۳

چکیده:

در این تحقیق، تأثیر مکانیزم‌های حاکمیتی بر تأخیر گزارش حسابداری در بورس اوراق بهادار تهران مورد آزمون قرار گرفت است. نمونه آماری تحقیق با استفاده از روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک شامل ۹۳ شرکت در طی دوره زمانی ۱۳۸۶ الی ۱۳۹۰ بوده است. از اختلاف زمانی بین پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابداری سالانه به عنوان معیاری برای تأخیر گزارش حسابداری استفاده شده است. به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق از تکنیک آماری رگرسیون چند متغیره مبتنی بر داده‌های پنل استفاده شده است. نتایج نشان داد مهم‌ترین عوامل حاکمیتی مؤثر بر تأخیر گزارش حسابداری اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره، دوره تصدی مدیرعامل، نفوذ مدیرعامل، درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی و تمرکز مالکیت می‌باشد.

کلمات کلیدی: عوامل حاکمیتی شرکتی، به‌موقع بودن، تأخیر گزارش حسابداری.

۱ - مربی، گروه اقتصاد مدیریت و حسابداری، دانشگاه پیام نور، ایران (نویسنده مسئول) ایمیل m.jaffaripour@pnu.ac.ir
شماره تماس ۰۹۱۷۷۲۰۶۵۱۴

۲ - مدرس دانشگاه پیام نور jokarmasume@yahoo.com

۳ - مربی، گروه اقتصاد مدیریت و حسابداری، دانشگاه پیام نور، ایران majid_gorgizadeh@yahoo.com

۱- مقدمه

اطلاعاتی که توسط شرکت‌ها در بازار سرمایه منتشر می‌شود، مورد استفاده بسیاری از تصمیم‌گیرندگان اقتصادی قرار می‌گیرد (اعتمادی، ۱۳۸۲). به‌موقع بودن این اطلاعات یکی از جنبه‌های مهم نگرانی استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری می‌باشد و تأخیر حسابرسی بر به‌موقع بودن اطلاعات حسابداری که کلیدی برای ارتقای اعتماد سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه است، تأثیرگذار است (عفیفی، ۲۰۰۹). بنابراین، می‌توان گفت، زمان اعلام گزارش مالی، به‌عنوان یک عنصر ضروری، بر ارزش صورت‌های مالی تأثیر دارد (کولینان، ۲۰۱۲).

عموماً انتشار گزارشات سالانه قبل از اظهارنظر حسابرس مستقل صورت نمی‌گیرد، بنابراین، هر چه تأخیر گزارش حسابرسی (فاصله بین پایان سال مالی و تاریخ گزارش حسابرسی) کمتر باشد، استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی به شکلی بهتر و مؤثرتر قادر خواهند بود از اطلاعات منتشر شده آن استفاده نمایند که این موضوع به نوبه خود می‌تواند تأثیر بسزایی بر جذابیت بازارهای مالی و سرمایه داشته باشد.

علی‌رغم این‌که مزایای حاصل از صورت‌های مالی حسابرسی شده بر کسی پوشیده نیست، ولی مدت زمان اجرا و تکمیل عملیات حسابرسی می‌تواند بر به‌موقع بودن اطلاعات مالی ارائه شده و در نتیجه بر مربوط بودن آن اثرگذار باشد (مرادی، ۱۳۸۸). نظام حاکمیت شرکتی به‌عنوان مهم‌ترین ساز و کار کنترلی و نظارتی می‌تواند تأثیر مهمی در جهت برپایی عدالت و افشای به‌موقع اطلاعات داشته باشد. بنابراین، یکی از نظام‌های موجود به منظور تخفیف مشکل نمایندگی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین سهامداران و مدیران در بازار سرمایه، نظام حاکمیت شرکتی است (عابدی، ۱۳۸۸). در این تحقیق رابطه مکانیزم‌های حاکمیتی و تأخیر گزارشگری حسابرسی مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۱- مبانی نظری تحقیق

۱-۱-۱- تأخیر گزارش مالی گزارش‌های مالی: ابزاری برای افشای اطلاعات مالی قابل اعتماد و قابل اتکاست که در دسترس عموم قرار می‌گیرد و در صورت به‌نگام بودن می‌تواند از طریق کاهش اطلاعات خصوصی و محرمانه باعث کاهش احتمال انتخاب نادرست توسط سرمایه‌گذاران شود. بنابراین، می‌توان چنین پنداشت که ارائه اطلاعات به‌موقع باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان سرمایه‌گذاران خواهد شد. افزون بر این، بین کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری رابطه منطقی وجود دارد. این رابطه بدین صورت است که شرکت‌های دارای کیفیت گزارشگری بالاتر در مواجهه با پیامدهای کلان اقتصادی دارای حساسیت کمتری هستند. این موضوع بیان می‌کند که میان سازو کار گزارشگری و سرمایه‌گذاری ارتباط وجود دارد و وجود کیفیت گزارشگری بالا به کاهش خطر اخلاقی و انتخاب نادرست منجر می‌شود (بیدل، ۲۰۰۹). سرمایه‌گذاران در پایان دوره مالی به شدت نیازمند اطلاعات هستند تا بتوانند در خصوص سرمایه‌گذاری خود پیش‌بینی و تصمیم‌گیری نمایند. سودمندی، اثربخشی و اعتبار اطلاعات در دسترس استفاده‌کنندگان، به تأخیر

گزارشگری مالی بستگی دارد (اسدی، ۱۳۹۱). لذا با توجه به این که صدور و انتشار فوری اطلاعات ممکن است به طور با اهمیتی بر فعالیتهای بازار سرمایه اثر بگذارد، با سرعت بخشیدن به انتشار اطلاعات می‌توان بورس را به یک بازار کارآمد و کارا نزدیک کرد.

۲-۱-۱- حاکمیت شرکتی حاکمیت شرکتی: به عنوان مجموعه‌ای از مکانیزم‌های کنترلی داخلی و خارجی شرکت‌هاست که به مالکان امکان می‌دهد فعالیتهای شرکت و خصوصاً فعالیتهای مدیران شرکت را کنترل نمایند. مکانیزم‌های داخلی حاکمیت شرکتی در رفتار و عملکرد شرکت‌ها دارای اهمیت زیادی می‌باشند. برای مؤثر واقع شدن این مکانیزم‌ها لازم است که عوامل و مکانیزم‌های خارجی حاکمیت شرکتی نیز از آنها حمایت کنند (سبزی‌پور، ۱۳۹۱).

۳-۱-۱- اندازه هیات مدیره: با تفکیک مدیریت از مالکیت و به دنبال آن پیدایش مسأله نمایندگی، هیات مدیره به عنوان یکی از سازوکارهای درونی کنترل و اعمال حکمرانی در شرکت‌ها مطرح شده است. اعضای هیات مدیره، دامنه گسترده‌ای از مسئولیت‌ها را بر عهده دارند و نقش محوری و اساساً مهمی در فرآیند اداره شرکت‌ها ایفا می‌کنند (مرادی، ۱۳۸۸). یکی از عواملی که می‌تواند عملکرد هیات مدیره و بالتبع میزان نظارت اعمال شده بر مدیران اجرایی را متأثر سازد، تعداد اعضای هیات مدیره است (خانچل، ۲۰۰۷).

۴-۱-۱- استقلال هیات مدیره تعادل بین اعضای موظف و غیر موظف هیات مدیره به عنوان یکی از مکانیزم‌های درونی حاکمیت شرکتی، می‌تواند اثربخشی بیشتری را در نظارت و کنترل مدیران بوجود آورد. تحقیق‌های گذشته نشان می‌دهد که مدیران مستقل در نظارت بر تهیه گزارش‌های مالی نقش مؤثری دارند، و شرکت‌هایی که سهم بیشتری از مدیران خارجی در ترکیب هیات مدیره دارند، محافظه‌کارترند (احمد و دولمان، ۲۰۰۷).

از دیدگاه تئوری نمایندگی، حضور مدیران غیرموظف در ترکیب هیات مدیره شرکت‌ها و عملکرد نظارتی آنها به عنوان افرادی مستقل، به کاهش تضاد منافع موجود میان سهامداران و مدیران شرکت در جلسات هیات مدیره کمک شایان توجهی می‌کند و هیات مدیره شرکت با دارا بودن تخصص، استقلال و قدرت قانونی لازم، یک ساز و کار بالقوه توانمند راهبری شرکت به حساب می‌آید (سبزی‌علی‌پور، ۱۳۹۱).

۵-۱-۱- نفوذ مدیر عامل نفوذ مدیرعامل: به وضعیتی اطلاق می‌گردد که رئیس هیات مدیره عضو موظف باشد. قانون‌گذاران حاکمیت شرکتی به این موضوع رسیده‌اند که مدیرعامل به عنوان منبعی از قدرت اجرایی بر هیات مدیره نفوذ دارد (ددمن ۱، ۲۰۰۰). نقش رئیس هیات مدیره، نظارت بر مدیرعامل می‌باشد. رئیس هیات مدیره قدرت کنترل دستور جلسات و هدایت جلسات هیات مدیره را دارد. اگر منافع مدیرعامل با منافع سهامداران متفاوت باشد در این صورت نفوذ مدیرعامل مشکل ساز می‌گردد. یرماک (۱۹۹۶) و رچنر و دالتون (۱۹۹۱) نشان دادند شرکت‌هایی که رئیس هیات مدیره غیرموظف دارند، عملکرد بهتری نسبت به شرکت‌های تحت نفوذ مدیرعامل دارند. نفوذ مدیرعامل ضرورتاً عملکرد مدیریت را ضعیف نمی‌سازد و احتمال دارد که بر درک بازار از میزان کنترل اعمال شده بر عملکرد مدیریت و فرآیند گزارشگری مالی تأثیر بگذارد (آقایی، ۱۳۸۸).

۶-۱-۱ دوره تصدی مدیرعامل: هرمالین و ویزبک ۴ (۱۹۹۸) استدلال می‌کنند مدیرعامل در جایگاهی است که ترکیب هیات مدیره را کنترل می‌کند و بنابراین توانایی نظارت توسط هیات مدیره را کاهش می‌دهد؛ و مدیرعاملی که قبلاً عضو هیات مدیره بوده قدرت نسبی بیشتری در مقایسه با مدیرعامل جدید دارد و در صورت افزایش تصدی مدیرعامل، ممکن است جایگاهش ثبات و قدرت بیشتری پیدا کند، لذا احتمال کمتری دارد که منافع سهامداران را دنبال کند (آقای، ۱۳۸۸).

۷-۱-۱ سرمایه‌گذاران نهادی: سرمایه‌گذاران نهادی مؤسساتی هستند که به خرید و فروش حجم بالایی از اوراق بهادار می‌پردازند. سرمایه‌گذاران نهادی با استفاده از حق رأی در تصمیم‌گیری‌ها در ساختار هیات مدیره نفوذ کرده و می‌توانند بر عملکرد مدیریت شرکت نظارت داشته باشند (دهقان، ۱۳۹۰).

۸-۱-۱ تمرکز مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی: وجود تمرکز در مالکیت نهادی شرکت نیز از کنترل مطلق سهامداران نهادی بر اداره امور شرکت ناشی می‌شود و مطابق با ادبیات تئوری نمایندگی، تمرکز مالکیت باعث بهبود نظارت بر عملکرد مدیریت و کاهش هزینه‌های نمایندگی ناشی از ریسک عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و مالکان می‌شود (بادآور نهندي، ۱۳۹۱).

۱-۲ مروری بر پیشینه تحقیق

وو و همکاران ۵ (۲۰۰۸)، به بررسی رابطه بین به‌موقع بودن گزارش‌های سالانه شرکت‌ها و ویژگی‌های هیات مدیره پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که متغیرهای تعداد اعضا هیات مدیره، مالکان اصلی، مدیران مستقل، تغییر فناوری، حجم معاملات، مالکیت نهادی، نسبت بدهی به دارایی و قدمت شرکت با مدت زمان گزارشگری مرتبط می‌باشند.

عبدالسلام و احمد ۶ (۲۰۰۸)، در تحقیقی با عنوان «تأثیر استقلال هیات مدیره و ساختار مالکیت بر بهنگام بودن گزارش‌های اینترنتی شرکت‌های ایرلندی» به این نتیجه رسیدند که شواهدی دال بر وجود ارتباط مثبت بین بهنگام بودن گزارش اینترنتی شرکت و استقلال هیات مدیره و مالکیت وجود دارد، علاوه بر این، نتایج تحقیق آنها نشان داد شرکت‌های بزرگ، گزارش‌های سالانه خود را سریع‌تر به وب سایت خود ارسال می‌کنند.

آپادور و محمدنور ۷ (۲۰۱۳)، تحقیقی را با عنوان «عوامل مؤثر بر تأخیر گزارش حسابرسی و حاکمیت شرکتی» بررسی نمودند. نتایج نشان داد متغیرهای اندازه کمیته حسابرسی، تمرکز مالکیت، اندازه شرکت و سودآوری به میزان قابل توجهی با تأخیر گزارش حسابرسی رابطه دارد، ولی شش متغیر دیگر (استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، تخصص کمیته حسابرسی، حسابرسی داخلی، استقلال هیات مدیره و انواع حسابرسان) با تأخیر گزارش حسابرسی رابطه ناچیزی دارد.

صالحی (۱۳۹۱)، در تحقیقی به بررسی رابطه میان تمرکز مالکیت و عدم تقارن اطلاعاتی و کشف و شناسایی نقش سازوکارهای داخلی و خارجی نظام حاکمیت شرکت‌ها بر این رابطه پرداخته است. نتایج تحقیق وی نشان داد رابطه مستقیم و معنی‌داری میان تمرکز مالکیت و عدم تقارن اطلاعاتی

شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار ایران وجود دارد و همچنین، ساز و کارهای استقلال هیات مدیره و مالکیت نهادی اثر کاهشی بر رابطه بین تمرکز مالکیت و عدم تقارن اطلاعاتی دارند ولی اندازه هیات مدیره و سهام شناور آزاد شرکت‌ها تأثیر معناداری بر رابطه میان تمرکز مالکیت و عدم تقارن اطلاعاتی ندارند.

اسدی و همکاران (۱۳۹۱)، در تحقیقی به بررسی رابطه بین ویژگی‌های شرکت و به موقع بودن گزارشگری مالی میان‌دوره‌ای پرداختند. نتایج تحقیق آنها حاکی از آن است که اندازه شرکت و سودآوری رابطه معکوس معناداری با فاصله زمانی گزارشگری دارند. سایر متغیرهای این تحقیق یعنی قدمت شرکت، رشد، اهرم و حجم معاملات سهام رابطه معناداری با فاصله زمانی گزارشگری نداشتند.

مهدوی و جمالیان پور (۱۳۸۹) تحقیقی را با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» انجام دادند. نتایج نشان داد که شرکت‌های با سرعت گزارشگری مختلف دارای نسبت‌های مالی و غیرمالی متفاوتی هستند. همچنین، تأخیر گزارشگری در صنایع مختلف، متفاوت است و اکثر نسبت‌های مالی و غیرمالی مورد بررسی با تأخیر گزارشگری مالی رابطه معنادار آماری داشتند و در نهایت با استفاده از نسبت‌های مالی و غیرمالی می‌توان به مدل‌های معناداری برای پیش‌بینی تأخیر گزارشگری مالی دست یافت که توانایی توضیح میزان تغییرات در تأخیر گزارشگری با گذشت زمان رو به بهبود است.

۱-۳- فرضیه‌های تحقیق

هدف اصلی تحقیق بررسی تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر تأخیر گزارش حسابداری است. برای دستیابی به این هدف تحقیق، فرضیه اصلی زیر مطرح و مورد آزمون قرار گرفته است:
فرضیه اصلی تحقیق: بین مؤلفه‌های حاکمیت شرکتی و تأخیر گزارش حسابداری رابطه معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی فرضیه اصلی تحقیق، شش فرضیه فرعی به صورت زیر مطرح شده است:
فرضیه فرعی اول: بین اندازه هیات مدیره و تأخیر گزارش حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.
فرضیه فرعی دوم: بین استقلال هیات مدیره و تأخیر گزارش حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین نفوذ مدیرعامل و تأخیر گزارش حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.
فرضیه فرعی چهارم: بین دوره تصدی مدیرعامل و تأخیر گزارش حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی پنجم: بین درصد مالکیت سهامداران نهادی و تأخیر گزارش حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی ششم: بین تمرکز مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی و تأخیر گزارش حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

۲- روش تحقیق

۱-۲- روش جمع‌آوری داده‌ها

اطلاعات و داده‌های مورد نیاز تحقیق از قلمرو مکانی شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار ایران که طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ فعالیت داشته‌اند، بدست آمده‌اند. برای انتخاب نمونه از روش گزینشی) حذف سیستماتیک (۸ استفاده شده است که در این راستا تعدادی از شرکت‌ها با اعمال معیارها و محدودیت‌هایی از جامعه حذف شدند. بدین ترتیب از کل شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار، جامعه محدودتری با حجم ۹۳ شرکت انتخاب شده است. اطلاعات مورد نیاز جهت ادبیات و پیشینه تحقیق به روش مطالعات کتابخانه‌ای جمع‌آوری، و در خصوص جمع‌آوری داده‌های موردنیاز برای تأیید یا رد فرضیه‌های تحقیق به اطلاعات مندرج در صورت‌های مالی اساسی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار مراجعه شده است. جهت دستیابی به این اطلاعات، بانک‌های اطلاعاتی مربوط به بورس اوراق بهادار تهران از جمله نرم‌افزار ره‌آورد نوین و سایت رسمی سازمان بورس اوراق بهادار تهران مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین جهت انجام فعالیت‌های محاسبه‌ای برای بررسی فرضیه‌ها از نرم‌افزار Eviews استفاده شده است.

۲-۲- متغیرهای تحقیق

۱-۲-۲- تأخیر گزارشگری مالی: از اختلاف زمانی میان تاریخ پایان سال مالی و تاریخ ارائه گزارش‌های مالی حسابرسی شده سالانه به‌عنوان معیاری برای تأخیر گزارشگری مالی استفاده شده است.

۲-۲-۲- اندازه هیات مدیره: این متغیر بر اساس تعداد اعضای هیات مدیره اندازه‌گیری می‌شود.
۳-۲-۲- استقلال هیات مدیره: این متغیر از حاصل تقسیم تعداد مدیران غیرموظف در هیات مدیره که شرکت در آن سال داشته، به کل اعضای هیات مدیره به دست می‌آید.

۴-۲-۲- نفوذ مدیرعامل: به وضعیتی اطلاق می‌شود که رئیس هیات مدیره عضو موظف در شرکت باشد. در این تحقیق موظف بودن یا نبودن رئیس هیات مدیره را از گزارش‌های هیات مدیره استخراج و در شرکت‌هایی که رئیس، عضو موظف باشد مقدار آن یک و در غیر آن صورت صفر در نظر گرفته شده است.

۵-۲-۲- دوره تصدی مدیرعامل: برای اندازه‌گیری اندازه‌گیری این متغیر، تعداد سال‌های متوالی که در هر شرکت سمت مدیرعامل توسط یک شخص اداره می‌شود، محاسبه می‌شود.

۶-۲-۲- درصد مالکیت سهامداران نهادی: درصد مالکیت این سرمایه‌گذاران به‌عنوان یکی دیگر از مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی در این تحقیق استفاده شده است. در این تحقیق، برای محاسبه متغیر مزبور، میزان سهام در اختیار سرمایه‌گذاران نهادی بر کل سهام شرکت تقسیم شده است.

۷-۲-۲- تمرکز مالکیت سهامداران نهادی: در این تحقیق، برای محاسبه تمرکز مالکیت نهادی از شاخص هرفیندال - هریشمن استفاده شده است. شاخص هرفیندال - هریشمن شاخصی اقتصادی

است که برای سنجش میزان انحصار در بازار استفاده می‌شود. بدین ترتیب درصد سهام هر یک از مالکان نهادی به توان دو رسیده و با هم جمع می‌شوند. حاصل بین ۰ تا ۱ بوده و هرچقدر به یک نزدیک‌تر باشد، تمرکز بیشتر است.

$$OCON = \sum (۲ \text{ درصد مالکیت هر نهاد})$$

۲-۲-۸- اندازه شرکت: اندازه شرکت به وسیله لگاریتم ارزش دفتری دارایی‌های شرکت در پایان سال مالی هر شرکت اندازه‌گیر یا اندازه‌گیری شده است.

۲-۲-۹- پایان سال مالی: مشترک‌ترین پایان سال مالی برای همه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران ۲۹ اسفند است و به عنوان فصل شلوغ حسابرسی بیان می‌شود و ماه‌های دیگر، فصل‌های غیر شلوغ مطرح می‌شود. این متغیر مصنوعی را از صورت‌های مالی شرکت‌ها جمع‌آوری و شرکت‌هایی که پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند باشد مقدار یک و در غیر این صورت مقدار صفر داده می‌شود. بیارزیده (۱۳۸۵) و سرهنگی (۱۳۸۰) در تحقیق خود، از این متغیر به عنوان متغیر مستقل استفاده و به همین نحو اندازه‌گیری نموده‌اند.

۲-۲-۱۰- نوع صنعت: بر اساس صنعت تعریف شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار تعریف می‌شود (حقیقت و همکاران، ۱۳۹۰). در تحقیق حاضر از شرکت‌های فعال در بیست‌وسه صنعت استفاده شده است. برای در نظر گرفتن اثر کنترلی این متغیر، از بیست‌وسه متغیر مجازی در مدل رگرسیون استفاده شده است.

۲-۲-۱۱- قدمت شرکت: برابر تعداد سال‌هایی که از زمان درج نام شرکت در بورس اوراق بهادار تهران گذشته است (اعتمادی و یارمحمدی، ۱۳۸۲).

۲-۲-۱۲- سودآوری: در این تحقیق سودآوری شرکت به وسیله نرخ بازده سرمایه‌گذاری اندازه‌گیری می‌شود. این نسبت از تقسیم سود ناخالص بر جمع دارایی‌های شرکت حاصل می‌شود؛ احمد پور و همکاران (۱۳۸۹) و لی و جانگ (۲۰۱۰) برای اندازه‌گیری سودآوری از نرخ بازده دارایی‌ها استفاده نموده‌اند.

۲-۲-۱۲- اهرم مالی: این نسبت از تقسیم کل بدهی‌ها بر کل دارایی‌ها حاصل می‌شود که از ترازنامه شرکت می‌توان به مقدار آن دست یافت. ستایش و ابراهیمی (۱۳۹۱)، یگانه و شهریاری (۱۳۸۹)، احمد پور و همکاران (۱۳۸۹)، رحمانی و همکاران (۱۳۸۹)، نیکومرام و بادآور نهندی (۱۳۸۸) و آقایی و همکاران (۱۳۸۸) نیز این متغیر را در تحقیق خود این‌گونه محاسبه نموده‌اند.

جدول ۱: علائم اختصاری و نوع متغیرهای استفاده شده در تحقیق

نوع متغیر	علائم اختصاری	عنوان	ردیف
وابسته	ARL	تأخیر گزارش حسابرسی	۱
مستقل	BRDSIZE	اندازه هیات مدیره	۲
مستقل	BRDIND	استقلال هیات مدیره	۳
مستقل	CEOD	نفوذ مدیرعامل	۴
مستقل	TENURE	دوره تصدی مدیرعامل	۵
مستقل	INSOWN	درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی	۶
مستقل	OWNSON	تمرکز مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی	۷
کنترلی	SIZE	اندازه شرکت	۸
کنترلی	YEAR	پایان سال مالی	۹
کنترلی	INDUS	نوع صنعت	۱۰
کنترلی	AGE	قدمت	۱۱
کنترلی	PROF	سودآوری	۱۲
کنترلی	LEV	اهرم مالی	۱۳

۳- آزمون فرضیه‌های تحقیق

۳-۱- آزمون فرضیه فرعی اول
 در این فرضیه به این موضوع پرداخته شد که بین اندازه هیات مدیره و تأخیر گزارش حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه با استفاده از مدل زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BRDSIZE + \beta_2 SIZE + \beta_3 Year + \beta_4 INDUS + \beta_5 AGE + \beta_6 prof + \beta_7 LEV + \varepsilon$$

پس از محاسبه متغیرها، نتیجه زیر حاصل شد.

جدول ۲. آزمون فرضیه فرعی اول

متغیر توضیحی	ضریب	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
(اندازه هیات مدیره) BRDSIZ	-۷,۹۳۲۰۳	-۲,۴۶۳۷۳	۰,۰۱۴	%۹۵
(قدمت) AGE	۰,۱۹۵۵۸۴	۱,۴۵۲۷۷۳	۰,۱۴۷	بدون معنی
(پایان سال مالی) YEAR	-۵,۸۷۶۱۹	-۱,۷۸۴۳۳	۰,۰۷۵	بدون معنی
اندازه شرکت (SIZE)	۹,۰۵۴۳۳	۵,۶۳۲۶	۰	%۹۹
اهرم مالی (LEV)	۱۸,۴۷۵۰۳	۳,۶۸۸۴۳۴	۰,۰۰۰۳	%۹۹
(سودآوری) PROFIT	-۰,۲۹۳۴۱	-۲,۷۰۰۹۹	۰,۰۰۷	%۹۹
(نوع صنعت) INDOUS	۰,۵۶۸۴۲۴	۲,۸۹۳۷۸	۰,۰۰۴	۹۹
عرض از مبدأ	۵۰,۳۱۳۰۷	۲,۶۰۲۶۴۳	۰,۰۰۹	۹۹
ضریب تعیین: ۰,۱۷۹۴۰۷ ضریب تعیین تعدیل شده: ۰,۱۶۶۴۹۹				
آماره دوربین واتسون: ۲,۱۳۶۵۳۸				
آماره F: ۱۳,۸۹۸۷۳ احتمال (Prob): ۰				

برای آزمون معنادار بودن کل مدل رگرسیون از آماره F استفاده می‌شود، همان‌طور که در جدول (۱) ملاحظه می‌شود، سطح معناداری مقدار آماره F برابر با ۰ است، این عدد نشان می‌دهد که مدل کلی رگرسیون در سطح ۹۹ درصد اطمینان (سطح خطای ۱ درصد) معنادار است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، سطح معناداری برای متغیر مستقل اندازه هیات مدیره نیز ۰/۰۱۴ و کمتر از سطح خطای ۰/۵۰ است، بنابراین معنادار بوده و فرضیه اول تحقیق مورد تأیید قرار می‌گیرد. به بیان دیگر، رابطه معناداری بین اندازه هیات مدیره و تأخیر گزارشگری مالی وجود دارد. ضریب تعیین مدل برابر با ۰/۱۷۹ است، این بدین معنی است که ۱۷/۹٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای واردشده در مدل قابل توضیح است. ضریب دوربین- واتسون مدل نیز برابر ۲/۱۳ و به معنای عدم وجود مشکل خودهمبستگی در مدل است.

۲-۳- آزمون فرضیه فرعی دوم

در این فرضیه به این موضوع پرداخته شد که بین استقلال هیات مدیره و تأخیر گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه با استفاده از مدل زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

$$ARLi,t = \beta_0 + \beta_1 BRDIND + \beta_2 SIZE + \beta_3 Year + \beta_4 INDUS + \beta_5 AGE + \beta_6 prof + \beta_7 LEV + \epsilon$$

پس از محاسبه متغیرها، نتیجه زیر حاصل شد.

جدول ۳. آزمون فرضیه فرعی دوم

متغیر توضیحی	ضریب	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
(استقلال هیات) BRDIND	-۳۲,۷۰۳۹	-۵,۵۱	۰	%۹۹
(قدمت) AGE	۰,۲۸۷۹	۲,۱۹۶۸۷۵	۰,۰۲۸۵	%۹۵
(پایان سال مالی) YEAR	-۵,۰۵۰۱۴	-۱,۶۱۲۳۸	۰,۱۰۷۶	بدون معنی
(اندازه شرکت) SIZE	۸,۹۲۷۰۹۴	۵,۶۶۶۹۵۵	۰	%۹۹
(اهرم مالی) LEV	۲۱,۵۲۸۱۶	۴,۳۸۱۴۵۱	۰	%۹۹
(سودآوری) PROFIT	-۰,۲۶۱۰۸	-۲,۴۳۹۳۳	۰,۰۱۵۱	%۹۵
(نوع صنعت) INDUS	۰,۴۱۱۸۸۷	۲,۱۵۸۸۳۷	۰,۰۳۱۴	%۹۵
عرض از مبدأ β_0	۲۸,۷۹۸۵۸	۲,۴۰۲۷۰۱	۰,۰۱۶۷	%۹۵
ضریب تعیین: ۰,۲۴۰۷۱۵ ضریب تعیین تعدیل‌شده: ۰,۲۲۸۷۴۵				
آماره دوربین واتسون: ۲,۱۴۲۲۰۶				
آماره F: ۲۰,۱۰۸۷۲ احتمال (Prob): ۰				

با توجه به آماره F و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت که معادله رگرسیون در سطح اطمینان %۹۹ معنی‌دار است. نتایج مربوط به آماره دوربین- واتسون (عدم خودهمبستگی جملات خطا) برای مدل نشان از استقلال نسبی داده‌ها دارد. ضریب تعیین تعدیل‌شده تعدیل‌شده مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (تأخیر گزارش‌گرایی مالی) است. مطابق با جدول ۲، ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل ۰,۲۲۸ است. این بدان معناست که به‌طور متوسط ۲۲/۸٪ تغییرات متغیر وابسته توسط این متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. با توجه به این که سطح اطمینان متغیر استقلال هیات مدیره در معادله رگرسیون کمتر از ۰,۰۱ است، می‌توان نتیجه گرفت که این متغیر در سطح اطمینان %۹۹ معنی‌دار است. با توجه به معناداری متغیر استقلال هیات مدیره و همچنین ضریب این متغیر در مدل، می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش استقلال هیات مدیره، زمان انتشار اطلاعات کاهش و به عبارت دیگر تأخیر گزارش‌گرایی مالی کاهش می‌یابد.

۳-۳- آزمون فرضیه فرعی سوم

در این فرضیه به این موضوع پرداخته شد که بین نفوذ مدیرعامل و تأخیر گزارش‌گرایی مالی رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه با استفاده از مدل زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

$$ARL_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CEOD + \beta_2 SIZE + \beta_3 Year + \beta_4 INDUS + \beta_5 AGE + \beta_6 prof + \beta_7 LEV + \varepsilon$$

پس از محاسبه متغیرها، نتیجه زیر حاصل شد.

جدول ۴. آزمون فرضیه فرعی سوم

متغیر توضیحی	ضریب	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
(نفوذ مدیرعامل) CEO	۱۰,۹۰۶۷۱	۳,۵۲۸۱۵۶	۰,۰۰۰۵	%۹۹
(پایان سال مالی) YEAR	-۲,۹۶۱۸۳	-۰,۹۳۸۴۳	۰,۳۴۸۵	بدون معنی
(اندازه شرکت) SIZE	۹,۲۰۶۵۵۳	۵,۷۸۴۴۷۶	۰	%۹۹
(سودآوری) PROFIT	-۰,۲۹۵۲۵	-۲,۷۳۱۳۵	۰,۰۰۶۶	%۹۹
(اهرم مالی) LEV	۲۰,۲۳۵۶۸	۴,۰۷۵۵۲۲	۰,۰۰۰۱	%۹۹
(نوع صنعت) INDUS	۰,۳۳۸۰۳۶	۱,۷۴۱۶۸۵	۰,۰۸۲۳	بدون معنی
(قدمت) AGE	۰,۲۴۳۲۵۶	۱,۸۲۰۸	۰,۰۶۹۳	بدون معنی
عرض از مبدأ β_0	۵,۱۸۳۹۴۶	۰,۴۷۰۵۸۱	۰,۶۳۸۲	بدون معنی
ضریب تعیین: ۰,۲۰۱۶۸۶ ضریب تعیین تعدیل شده: ۰,۱۸۹۱				
آماره دوربین واتسون: ۲,۱۴۲۶۸۵				
آماره F: ۱۶,۰۲۴۵۸ احتمال (Prob): ۰				

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، Prob (معنی‌داری) مربوط به متغیر مستقل کمتر از ۰,۵٪ (برابر ۰/۰۰۰۵) و معنادار است. بنابراین، فرضیه مبتنی بر رابطه معنادار بین نفوذ مدیرعامل و تأخیر گزارشگری مالی پذیرفته می‌شود. ضریب تعیین مدل برابر با ۰/۲۰۱ است. این بدین معنی است که ۲۰٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای وارد شده در مدل قابل توضیح است. ضریب دوربین-واتسون مدل نیز برابر ۲/۱۴ و به معنای عدم وجود مشکل خودهمبستگی در مدل است. معناداری آماره F برابر ۰ است و بیانگر این مطلب است که مدل رگرسیون در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار بوده است. با توجه به معناداری متغیر نفوذ مدیرعامل و همچنین ضریب این متغیر در مدل، می‌توان نتیجه گرفت که با وجود نفوذ مدیرعامل در شرکت‌ها، زمان انتشار صورت‌های مالی حسابرسی شده طولانی‌تر و در نتیجه تأخیر گزارشگری مالی افزایش یافته است.

۳-۴- آزمون فرضیه فرعی چهارم

در این فرضیه به این موضوع پرداخته شد که بین دوره تصدی مدیرعامل و تأخیر گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه با استفاده از مدل زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

$$ARLi,t = \beta_0 + \beta_1 TENURE + \beta_2 SIZE + \beta_3 Year + \beta_4 INDUS + \beta_5 AGE + \beta_6 prof + \beta_7 LEV + \epsilon$$

پس از محاسبه متغیرها، نتیجه زیر حاصل شد.

جدول ۵. آزمون فرضیه فرعی چهارم

سطح اطمینان	احتمال	آماره t	ضریب	متغیر توضیحی
%۹۹	۰	۵,۳۶۴۹۸۷	۲,۳۸۵۳۳۱	(دوره تصدی مدیرعامل) TER
بدون معنی	۰,۸۹۳۸	-۰,۱۳۳۶۳	-۰,۴۳۲۶۹	YEAR (پایان سال مالی)
%۹۹	۰	۵,۲۱۰۷۲۳	۸,۳۶۷۵۲۳	SIZE (اندازه شرکت)
بدون معنی	۰,۰۱۸۸	-۲,۳۵۶۹	-۰,۲۶۴۶۹	PROFT (سودآوری)
%۹۹	۰	۴,۶۶۳۵۷۲	۲۴,۱۳۹۶۸	LEV (اهرم مالی)
بدون معنی	۰,۲۴۷۶	۱,۱۵۷۵۶۳	۰,۲۳۴۴۹	INDOUS (نوع صنعت)
بدون معنی	۰,۴۳۹	۰,۷۷۴۶۲۳	۰,۱۰۷۹۸۵	AGE (قدمت)
بدون معنی	۰,۹۶۲۱	۰,۰۴۷۵۴۳	۰,۵۴۰۴۸۳	عرض از مبدأ β_0
ضریب تعیین: ۰,۱۹۹۰۸۷ ضریب تعیین تعدیل‌شده: ۰,۱۸۶۸۱۹				
آماره دوربین واتسون: ۲,۱۵۱۳۳۱				
آماره F: ۱۶,۲۲۸۴۳ احتمال (Prob): ۰				

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، Prob (معنی‌داری) مربوط به متغیر مستقل کمتر از ۵٪ (برابر ۰) و معنادار است. بنابراین، فرضیه مبتنی بر رابطه معنادار بین دوره تصدی مدیرعامل و تأخیر گزارشگری مالی پذیرفته می‌شود. ضریب تعیین مدل برابر با ۰/۱۹۹ است. این بدین معنی است که ۱۹/۹٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای واردشده در مدل قابل توضیح است. ضریب دوربین- واتسون مدل نیز برابر ۲/۱۵۱ و به معنای عدم وجود مشکل خودهمبستگی در مدل است. معناداری آماره F برابر ۰ است و بیانگر این مطلب است که مدل رگرسیون در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار بوده است. با توجه به معناداری متغیر دوره تصدی مدیرعامل و همچنین ضریب این متغیر در مدل، می‌توان نتیجه گرفت بین دوره تصدی مدیرعامل و متغیر وابسته، رابطه مثبت وجود دارد. یعنی در صورت افزایش دوره تصدی مدیرعامل در شرکت‌ها، زمان انتشار صورت‌های مالی حسابرسی شده افزایش و این بدین معناست که تأخیر گزارشگری مالی افزایش یافته است.

۳-۵- آزمون فرضیه فرعی پنجم

در این فرضیه به این موضوع پرداخته شد که بین درصد سهام سرمایه‌گذاران نهادی و تأخیر گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه با استفاده از مدل زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

$$ARL_i = \beta_0 + \beta_1 INSO_{WN} + \beta_2 SIZE + \beta_3 Year + \beta_4 INDUS + \beta_5 AGE + \beta_6 prof + \beta_7 LEV + \varepsilon$$

پس از محاسبه متغیرها، نتیجه زیر حاصل شد.

جدول ۶. آزمون فرضیه فرعی پنجم

متغیر توضیحی	ضریب	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
(درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی) INSOW	-۰,۱۸۷۰۱	-۵,۱۳۶۷۹	۰	%۹۹
(پایان سال مالی) YEAR	۱,۲۲۶۵	۰,۳۷۸۳۲۴	۰,۷۰۵۴	بدون معنی
(اندازه شرکت) SIZE	۸,۶۳۷۱۸۱	۵,۳۴۵۱۲۴	۰	%۹۹
(سودآوری) PROFIT	-۰,۲۳۰۱۳	-۲,۰۳۶۶۱	۰,۰۴۲۳	%۹۵
(اهرم مالی) LEV	۱۹,۵۸۵۳۵	۳,۷۸۵۵۴۴	۰,۰۰۰۲	%۹۹
(نوع صنعت) INDOUS	۰,۵۵۱۷۶۹	۲,۷۲۰۹۴۵	۰,۰۰۶۸	%۹۹
(قدمت) AGE	۰,۱۰۶۶۵۶	۰,۷۶۲۱۹۶	۰,۴۴۶۳	بدون معنی
عرض از مبدأ β_0	۱۳,۱۴۵۱۲	۱,۱۷۱۴۷۳	۰,۲۴۲	بدون معنی
ضریب تعیین: ۰,۱۹۵۱۱۷ ضریب تعیین تعدیل‌شده: ۰,۱۸۲۷۸۸				
آماره دوربین واتسون: ۱۵,۸۲۶۳				
آماره F: ۱۵,۸۲۶۳ احتمال (Prob): ۰				

با توجه به آماره F و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان %۹۹ معادله رگرسیون معنی‌دار است. مطابق با جدول ۵، ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل ۰,۱۸۲ است. این بدان معناست که به‌طور متوسط ۱۸/۲٪ تغییرات متغیر وابسته توسط این متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. با توجه به این که سطح اطمینان متغیر درصد مالکیت سهامداران نهادی در معادله رگرسیون، کمتر از ۰,۰۱ است، می‌توان نتیجه گرفت که این متغیر در سطح اطمینان %۹۹ معنی‌دار است. معناداری متغیر درصد مالکیت سهامداران نهادی و همچنین ضریب این متغیر در مدل، نشان می‌دهد با افزایش درصد سهام سهامداران نهادی، مدت‌زمان انتشار گزارش حسابرسی کمتر و در نتیجه تأخیر گزارشگری مالی کاهش یافته است.

۳-۶- آزمون فرضیه فرعی ششم

در این فرضیه به این موضوع پرداخته شد که بین تمرکز مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی و تأخیر گزارش حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد. این فرضیه با استفاده از مدل زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

$$ARLi,t = \beta_0 + \beta_1 OWNSON + \beta_2 SIZE + \beta_3 Year + \beta_4 INDUS + \beta_5 AGE + \beta_6 prof + \beta_7 LEV + \epsilon$$

پس از محاسبه متغیرها، نتیجه زیر حاصل شد.

جدول ۷. آزمون فرضیه فرعی ششم

سطح اطمینان	احتمال	آماره t	ضریب	متغیر توضیحی
٪۹۹	۰,۰۰۰۱	-۳,۸۴۴۹۲	-۲۱,۱۵۹۸	(تمرکز مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی) OWNNSO
بدون معنی	۰,۳۳۴۱	۰,۹۶۶۹۳	۰,۱۳۶۸۸۲	AGE(قدمت)
٪۹۵	۰,۰۱۹۴	-۲,۳۴۶۸۷	-۰,۲۶۷۴۹	PROFT(سودآوری)
٪۹۹	۰	۴,۵۳۷۲۵۷	۷,۳۷۱۴۹۸	SIZE(اندازه شرکت)
بدون معنی	۰,۷۶۹۳	۰,۲۹۳۵۲۲	۰,۹۶۲۹۲۶	YEAR(پایان سال مالی)
٪۹۹	۰,۰۰۰۲	۳,۷۳۲۷۴۲	۱۹,۵۸۰۰۶	LEV(اهرم مالی)
٪۹۹	۰,۰۰۶۳	۲,۷۴۲۹۵۸	۰,۵۶۹۹۶۱	INDOUS(نوع صنعت)
بدون معنی	۰,۱۴۴۲	۱,۴۶۲۸۳۷	۱۶,۷۳۲۵۲	عرض از مبدأ β_0
ضریب تعیین: ۰,۱۷۵۳۲۱؛ ضریب تعیین تعدیل شده: ۰,۱۶۲۶۸۹				
آماره دوربین واتسون: ۲,۱۱۳۲۴۸				
آماره F: ۱۳,۸۷۹۲۸؛ احتمال (Prob): ۰				

با توجه به آماره F و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ٪۹۹ معادله رگرسیون معنی‌دار است. مطابق با جدول ۶، ضریب تعیین تعدیل شده مدل ۰,۱۶۲ است. این بدان معناست که به‌طور متوسط ۱۶٪ تغییرات متغیر وابسته توسط این متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. با توجه به این که سطح اطمینان متغیر تمرکز مالکیت سهامداران نهادی در معادله رگرسیون، کمتر از ۰,۰۱ است، می‌توان نتیجه گرفت که این متغیر در سطح اطمینان ٪۹۹ معنی‌دار است. با توجه به معناداری متغیر تمرکز مالکیت سهامداران نهادی و همچنین ضریب این متغیر در مدل، می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش تمرکز مالکیت، مدت‌زمان انتشار گزارش حسابرسی کمتر و در نتیجه تأخیر گزارشگری مالی کاهش یافته است.

۳-۷- آزمون فرضیه اصلی تحقیق

همان‌طور که گفته شد، هدف اصلی تحقیق، بررسی تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر تأخیر گزارش حسابرسی است. بنابراین، طبق فرضیه اصلی تحقیق، بین مؤلفه‌های حاکمیت شرکتی و تأخیر گزارش حسابرسی، رابطه معنی‌داری وجود دارد. مدل محاسبات مربوط به این فرضیه در زیر ارائه شده است:

$$ARLi,t = \beta_0 + \beta_1(BRDSZ_{E_{i,t}}) + \beta_2(BRDIND) + \beta_3(DUAL) + \beta_4(CEOD) + \beta_5(TENURE) + \beta_6(INSOWN)$$

$$+ \beta_7(OWNNSO) + \beta_8(SIZE) + \beta_9(Year) + \beta_{10}(INDUS) + \beta_{11}(AGE) + \beta_{12}(prof) + \beta_{13}(LEV) \quad E_{i,t}$$

جدول ۸. آزمون فرضیه اصلی تحقیق

دوره برآورد: ۱۳۹۰-۱۳۸۶				
Period fixed (dummy variables)				
		ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۲۹۷۹۰۴
		آماره F		۱۵,۷۲۰۱۵
		S.E. of regression		۲۲,۷۲۵۸۱
		احتمال (Prob)		.
		آماره دوربین-واتسون		۱,۷۸۴۹۲۶
متغیر توضیحی	ضریب	آماره t	احتمال	سطح اطمینان
BRDIND (استقلال هیات مدیره)	-۲۴,۷۲۳۱	-۳,۵۵۳۳۹	۰,۰۰۰۴	%۹۹
BRDSIZ (اندازه هیات مدیره)	-۶,۸۱۶۳	-۲,۲۳۵۶۵	۰,۰۲۵۹	%۹۵
YEAR (پایان سال مالی)	-۵,۰۳۲۶۲	-۱,۶۲۰۳۲	۰,۱۰۵۹	بدون معنی
TER (دوره تصدی مدیرعامل)	۲,۱۰۸۲۹۴	۵,۰۴۴۹۱۲	.	%۹۹
SIZE (اندازه شرکت)	۱۰,۱۷۱۶۳	۶,۳۹۱۴۸۸	.	%۹۹
PROFT (سودآوری)	-۰,۲۱۵۶۳	-۲,۰۷۸۰۴	۰,۰۳۸۳	%۹۵
OWNSO (تمرکز مالکیت)	-۶,۲۳۴۷۳	-۰,۶۴۲۹۵	۰,۵۲۰۶	بدون معنی
LEV (اهرم مالی)	۲۱,۶۴۳۵۹	۴,۵۸۴۲۶۸	.	%۹۹
INSOW (درصد مالکیت نهادی)	-۰,۱۴۹۴۲	-۲,۳۱۷۲۱	۰,۰۲۱	%۹۵
INDOUS (نوع صنعت)	۰,۴۵۸۷۵۳	۲,۴۰۷۳۰۱	۰,۰۱۶۵	%۹۵
C (عرض از مبدأ)	۵۲,۷۱۳۵	۲,۶۴۸۵۶۱	۰,۰۰۸۴	%۹۹
CEOD (نفوذ مدیرعامل)	۰,۲۷۴۱۱۸	۰,۰۷۸۶۵۲	۰,۹۳۷۳	بدون معنی
AGE (قدمت)	۰,۰۵۹۵۶۳	۰,۴۵۷۱۴۹	۰,۶۴۷۸	بدون معنی

با توجه به آماره F و احتمال مربوط بودن به آن، می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان %۹۹ معادله رگرسیون معنی‌دار است. نتایج مربوط به آماره دوربین-واتسون (عدم خودهمبستگی جملات خطا) برای مدل نشان از استقلال نسبی داده‌ها دارد. ضریب تعیین تعدیل شده مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (تأخیر گزارش حسابداری) است. مطابق با جدول ۸،

ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل ۰,۲۹۷ است. بنابراین، به‌طور متوسط ۰,۲۹۷ تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. با توجه به این که سطح اطمینان متغیرهای اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره، دوره تصدی مدیرعامل و درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی کمتر از ۰,۰۵ است، در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار است. ولی در مورد متغیرهای دوگانگی وظیفه مدیرعامل، نفوذ مدیرعامل و تمرکز مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی، با توجه به این که احتمال این متغیرها بیشتر از ۰,۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که این متغیر در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار نیست. با توجه به معناداری متغیرهای اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره، دوره تصدی مدیرعامل و درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی، می‌توان نتیجه گرفت بین متغیرهای اندازه هیات مدیره، استقلال هیات مدیره و درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی با تأخیر گزارش حسابرسی رابطه منفی وجود دارد، ولی بین دوره تصدی مدیرعامل و تأخیر گزارش حسابرسی رابطه مثبت وجود دارد.

۴- نتیجه‌گیری

۴-۱- نتایج حاصل از بررسی فرضیه‌های تحقیق

در تحقیق حاضر، به‌منظور بررسی عوامل حاکمیتی مؤثر بر تأخیر گزارشگری مالی، داده‌های گردآوری‌شده از صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفتند. از آنجایی که اعضای هیات مدیره، نقش محوری و مهمی در فرآیند اداره شرکت‌ها ایفا می‌کنند و با توجه به نتیجه فرضیه اول، استدلال می‌شود که یک هیات مدیره بزرگ‌تر به احتمال قوی نسبت به مشکلات نمایندگی هوشیارتر است، زیرا تعداد بیشتری از افراد می‌توانند کارهای مدیریت را تحت نظر قرار دهند و این نظارت خود نیز می‌تواند موجب شود که مدیران و حسابسان، وظایف خود را با فوت وقت کمتری به انجام برسانند. نتیجه این تحقیق با نتایج تحقیق وو و همکاران (۲۰۰۸) تطابق دارد.

همچنین، نتایج نشان داد استقلال هیات مدیره دارای اثر منفی بر زمان انتشار گزارش‌های مالی دارد. یعنی استقلال هیات مدیره تأخیر گزارش حسابرسی را کاهش می‌دهد و به این معناست که مدیران غیرموظف موجب کاهش تأخیر در انتشار گزارش حسابرسی می‌شوند. در شرکت‌ها این امکان وجود دارد که مدیران موظف از موقعیت خود سوءاستفاده کنند. نتیجه این فرضیه را می‌توان بر طبق تئوری نمایندگی این‌گونه استدلال کرد که مدیران غیرموظف نسبت به مدیران موظف از نظر نظارت بر مدیریت در جایگاه بهتری قرار دارند، زیرا دارای انگیزه بیشتری برای نظارت بر مدیریت دارند. لذا یکی از نتایج نظارت بهتر می‌تواند این باشد که مدیران، صورت‌های مالی را به صورت جامع‌تر و سریع‌تر در اختیار حسابسان قرار دهند و حسابسان نیز با صرف زمان کمتری گزارش حسابرسی خود را به مجمع عمومی صاحبان سهام ارائه نمایند. نتیجه این تحقیق با تحقیق‌های عبدالسلام و احمد (۲۰۰۸) و عقیفی (۲۰۰۹) تطابق دارد، ولی با تحقیق آپادر و محمدنور (۲۰۱۳) تطابق ندارد. با توجه به فرضیه سوم و نتیجه بدست آمده، استدلال می‌شود در صورتی که رئیس هیات مدیره عضوی از کادر اجرایی (موظف) شرکت باشد، مدیرعامل نیز به‌واسطه نفوذ بر کادر اجرایی شرکت

ممکن است رئیس هیات مدیره را تحت نفوذ خود قرار دهد و باعث شود منافع سهامداران دنبال نشود و یکی از اثرات عدم توجه به منافع سهامداران می‌تواند طولانی شدن زمان انتشار گزارش صورت‌های مالی به سهامداران و در نتیجه افزایش تأخیر در انتشار گزارش‌های مالی باشد.

نتیجه فرضیه فرعی چهارم نشان داد دوره تصدی مدیرعامل دارای اثر مثبت بر زمان انتشار گزارش حسابرسی است؛ یعنی با افزایش دوره تصدی مدیرعامل، تأخیر انتشار گزارش‌های مالی افزایش می‌یابد. مطابق تئوری نمایندگی، در صورت افزایش ثبات مدیرعامل در شرکت، ممکن است انگیزه کمتری برای دنبال کردن منافع سهامداران وجود داشته باشد و این خود نیز موجب می‌شود کیفیت افشای اطلاعات مالی کاهش یابد و به دنبال آن، تأخیر طولانی‌تری در گزارش صورت‌های مالی حسابرسی شده به وجود آید.

همچنین نتایج نشان داد سرمایه‌گذاران نهادی اثر معکوس بر زمان گزارش حسابرسی دارند. یعنی با افزایش درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی، تأخیر گزارش صورت‌های مالی حسابرسی شده کاهش می‌یابد. استدلال این نتیجه بر این است که سرمایه‌گذاران نهادی نسبت به دیگر سرمایه‌گذاران، گروه‌هایی متخصص و حرفه‌ای‌تری هستند که انگیزه و توانایی بیشتری برای دریافت اطلاعات به‌موقع و نیز ارزیابی افشاهای مالی مدیریت دارند و با نظارت خود می‌توانند کیفیت افشای به‌موقع اطلاعات مالی را افزایش دهند. نتیجه این فرضیه، با نتیجه تحقیق وو و همکاران (۲۰۰۸) مطابقت دارد.

طبق نتایج تحقیق، تمرکز مالکیت دارای اثر منفی بر تأخیر گزارش حسابرسی است؛ یعنی با افزایش تمرکز مالکیت، تأخیر در انتشار صورت‌های مالی حسابرسی شده کمتر و تأخیر گزارشی مالی کاهش یافته است. زیرا مطابق با تئوری نمایندگی، تمرکز مالکیت باعث بهبود نظارت بر عملکرد مدیریت و کاهش هزینه‌های نمایندگی ناشی از ریسک عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و مالکان می‌شود. نتیجه این فرضیه با نتیجه تحقیق عقیفی (۲۰۰۹) مشابه است. همچنین، آپادار و محمدنور (۲۰۱۳) در تحقیق خود، رابطه‌ای مثبت با تأخیر گزارش حسابرسی دریافت نموده‌اند که عکس نتیجه تحقیق حاضر است.

۴-۲- پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق

۱- به سازمان بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود که شرکت‌ها را ملزم به افشای اطلاعات بیشتری در خصوص وضعیت حاکمیت شرکتی خود نمایند.

۲- با توجه به وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین دوره تصدی مدیرعامل و تأخیر گزارش حسابرسی، توصیه می‌شود که به‌منظور کاهش زمان گزارش حسابرسی، شرکت‌ها و مؤسسات طبق مقررات انتصاب اعضای هیات مدیره، اجازه ورود افراد جدید را در عرصه مدیریت فراهم آورند.

۳- جهت بالا بردن کیفیت افشا و به‌موقع بودن گزارش حسابرسی نیز به مجامع عمومی صاحبان سهام پیشنهاد می‌گردد تعداد اعضای هیات مدیره را افزایش دهند و همچنین کیفیت نظارت این اعضا را با به‌کارگیری مدیران غیرموظف و متخصص تعالی بخشند.

۴- به مجامع عمومی صاحبان سهام پیشنهاد می‌گردد که جهت حفظ حقوق ذینفعان و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، رئیس هیات مدیره را از بین مدیرانی غیرموظف انتخاب نمایند.

□ یادداشت‌ها

- 1-Dedman
- 2-Yermack
- 3- Rechner and Dalton
- 4- Hermalin and Weisbach
- 5- Wu et all
- 6- Abdelsalam & Ahmed
- 7- Apadore1 & Mohd Noor
- 8- Filtering Ceritria

منابع

- ۱- اسدی، غلامحسین. باغومیان، رافیک. کامرانی، جواد. (۱۳۹۱). بررسی رابطه ویژگی‌های شرکت و به‌موقع بودن گزارشگری مالی میان‌دوره‌ای، فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال دهم، شماره ۳۳، صص ۱۴۶-۱۱۹.
- ۲- آقایی، محمدعلی. اعتمادی، حسین. آذر، عادل. چالاک، پری. (۱۳۸۸). ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و محتوای اطلاعاتی سود در بورس اوراق بهادار تهران با تأکید بر نقش مدیریت سود، فصلنامه علوم مدیریت ایران، سال چهارم، شماره ۱۶، صص ۵۳-۲۷.
- ۳- اعتمادی، حسین. یارمحمدی، اکرم. (۱۳۸۲). بررسی عوامل مؤثر بر گزارشگری میان‌دوره‌ای به‌موقع در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره ۱۹، شماره دوم، پیاپی ۳۸، صص ۹۹-۸۷.
- ۴- بادآور نهندی، یونس. برادران حسن‌زاده، رسول. محمود زاده باغبانی، سعید. (۱۳۹۱). تأثیر نظام راهبری شرکت بر میزان محافظه‌کاری در گزارشگری مالی، مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، سال چهارم، شماره چهارم، صص ۱۲۲-۱۰۳.
- ۵- دهقان، فتانه. (۱۳۹۰). اثر ساختار حاکمیت شرکتی بر کیفیت افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.
- ۶- سبزعلی پور، فرشاد. قیطاسی، روح‌اله. رحمتی، سلمان. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و دقت پیش‌بینی سود، مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، سال چهارم، شماره ۲، شماره پیاپی ۱۲، صص ۱۴۰-۱۲۳.
- ۷- صالحی، عبدالله. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه تمرکز مالکیت و عدم تقارن اطلاعاتی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، کتابخانه دانشکده علوم اقتصادی.
- ۸- عابدی، ن. (۱۳۸۸). بررسی تأثیر ساختار حاکمیت شرکت‌ها بر عملکرد آنها، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد یزد.
- ۹- مرادی، مهدی. پور حسینی، مهدی. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین برخی ویژگی‌های مالی و غیرمالی و مدت‌زمان اجرا و تکمیل عملیات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری، شماره اول، صص ۱۸۵-۱۶۸.
- ۱۰- مهدوی، غلامحسین. جمالیان پور، مظفر. (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر بر سرعت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های حسابداری مالی، سال دوم، شماره چهارم، صص ۱۰۸-۸۹.
- ۱۱- مهرانی، ساسان. عسگری، محمدرضا. تحریری، آرش. گنجی، حمیدرضا. (۱۳۸۸). بررسی وجود بازده غیرعادی در سهام عرضه‌های عمومی اولیه در بورس اوراق بهادار تهران در شرایط وجود و نبود حباب قیمتی و تعیین عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه بورس اوراق بهادار تهران، سال دوم، شماره ۸، صص ۱۱۵ تا ۱۳۲.

- 1 - Abdelsalam, O. & El-Masry, A., (2008), "The impact of board independence and ownership structure on the timeliness of corporate internet reporting of Irish-listed companies", *Managerial Finance*, Vol. 34, No. 12, pp. 907-918.
- 2 - Afify, H.A.E., (2009), "Determinants of audit report lag Does implementing corporate governance have any impact? Empirical evidence from Egypt" *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. 10, No. 1, pp. 568-6.
- 3- Ahmed, A and Duellman, S., (2007). Accounting Conservatism and Board of Director Characteristics: An Empirical Analysis. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 43(23-), pp. 411- 437.
- 4- Biddle, C., Gilles, H. & Rodrigo, S. V., (2009), "How does financial reporting quality relate to investment efficiency?", *Journal of Accounting and Economics*.
- 5 - Cullinan, C. P., Wang, F., Yang, B. & Zhang, J., (2012), "Audit opinion improvement and the timing of disclosure", *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*.
- 6- Dedman, E., (2000), «An investigation into the determinants of UK board structure before and after Cadbury. *Corporate Governance*, Vol. 8, PP. 133-153.
- 7- Khanchel, I., (2007), «Corporate Governance: Measurement and Determinants Analysis», *Managerial Auditing Journal*, Vol. 22, No. 8.
- 8- Wu, C.H., Wu, C.S. & Liu, V. W., (2008), «The Release Timing of Annual Reports and Board Characteristics», *The International Journal of Business and Finance Research*, Vol. 2 (1).
- 9- Perak, A. R. & Kedah, (2013), "Determinants of Audit Report Lag and Corporate Governance in Malaysia", *International Journal of Business and Management*, Vol. 8, No. 15.